

захисту населення. Економічна наука, 2019. №8. С. 35-40.

4. Іншин М. І. Сутність і значення соціального забезпечення працівників поліції в сучасних умовах. Вісник Чернівецького факультету Національного університету "Одеська юридична академія", 2015. Вип. 4. С. 269-277

Олександр БОНДАР,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри

цивільно-правових дисциплін

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ЩОДО ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ РОБОТОДАВЦЯ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ В УКРАЇНІ

Всебічне та ґрунтовне дослідження будь-якого правового явища передбачає висвітлення як історичних передумов його виникнення так і об'єктивних факторів, які зумовили його появу. Тобто можна з впевненістю сказати, що історико-правове дослідження явищ юридичного характеру стоїть на першому місці по відношенню до їх логічного дослідження, історико-правове дослідження щоразу виступає як нагальна передумова логічного, оскільки теба завжди знати історію того об'єкту, який ми маємо бажання вивчити.

Для нас першочергово будуть мати інтерес саме такі юридичні категорії як: відповідальність та юридична відповідальність. Словник української мови тлумачить відповідальність як «покладений на когось або взятий на себе обов'язок відповідати за певну ділянку роботи, справу, за чийсь дії, вчинки, слова» [1]. Юридична енциклопедія Шемшученка юридичну відповідальність визначає як «вид соціальної відповідальності, сутність якої полягає у застосуванні до правопорушників (фізичних та юридичних осіб) передбачених законодавством санкцій, що забезпечуються у примус, порядку державою» [2, с. 437].

Отже, як виявилось розгляд юридичної відповідальності взагалі стає неможливим без з'ясування змісту поняття «соціальна відповідальність» не говорячи вже про відповідальність роботодавця за порушення трудового законодавства. Аналіз поглядів та думок багатьох вчених дає змогу стверджувати, що соціальна відповідальність є родовим по відношенню до юридичної відповідальності поняттям яке містить «генетичне ядро» будь-якого іншого виду відповідальності. Соціальна відповідальність під впливом суспільних змін формується шляхом тісного взаємозв'язку з людиною та суспільством. По суті соціальною відповідальністю є ставлення або реакція спільноти на порушення чи навпаки виконання соціальних норм. Розглянувши критерії щодо класифікації соціальних норм за їх видами, ми можемо виділити

наступні основні різновиди соціальної відповідальності, а саме: політична, юридична, релігійна, моральна тощо. Таким чином, соціальна відповідальність виникає тоді, коли поведінка особи має суспільне значення та врегульовується соціальними нормами.

Аналізуючи норми чинного трудового законодавства та погляди науковців можемо стверджувати, що інституту юридичної відповідальності роботодавця у трудовому праві притаманні свої особливості. Наприклад в рамках правовідносин між найманим працівником і роботодавцем останній може бути притягнутий тільки до матеріальної відповідальності.

На підтвердження цього ґрунтовні аргументи наводить у своїх роботах Подорожній Є. Ю., а саме: дисциплінарна влада має односторонній вектор спрямування, прямо залежить від волі роботодавця і спрямовується конкретно на працівника, тоді як сам працівник не володіє дисциплінарною владою над роботодавцем; основною метою притягнення до відповідальності є розуміння правопорушником своєї вини, що забезпечується дієвим та ефективним механізмом притягненням його до відповідальності; саме матеріальна відповідальність може забезпечити відшкодування завданої шкоди працівникові при виконанні ним власних трудових обов'язків; ледве не єдиним варіантом відновлення справедливості у трудових відносинах між працівником і роботодавцем є матеріальна відповідальність враховуючи те, що працівник не має важелів дисциплінарного впливу на роботодавця; і на кінець саме матеріальна відповідальність роботодавця є найбільш вигідною гарантією для працівника, адже при порушенні роботодавцем законних прав та інтересів працівника він буде змушений відшкодувати йому понесені у зв'язку із цим витрати [3].

Погоджуючись з вищенаведеним, варто додати, що такі види відповідальності, як адміністративна так і кримінальна теж забезпечують відновлення справедливості та спокутування правопорушником своєї провини, але в такій ситуації факт притягнення роботодавця до одного із вказаних вище видів юридичної відповідальності сам по собі не буде мати жодного відношення до понесених втрат працівника, а лише стає поштовхом для появи нових правовідносин, але вже поза межами трудових.

З огляду на зміст норм чинного Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП України), а саме на те, що у ч. 2 ст. 265 КЗпП України одразу застосовуються поняття: відповідальність та штраф [4], постає цілком логічне питання – у разі порушення законодавства про працю яким буде вид та правова природа відповідальності в трудовому праві яку можуть понести посадові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій тощо.

Отже, встановлені у ст. 265 КЗпП України штрафи за порушення законодавства про працю є по суті фінансовими санкціями, які не мають нічого спільного з адміністративно-господарськими санкціями, які передбачені у главі 27 ГК України (Господарський кодекс) [5].

Варто визнати та погодитись з думкою яку висловила Чанишева Г. І. згідно якої, після того як були внесені зміни до ст. 265 КЗпП України у 2014 році у вже новій редакції законодавець фактично закріпив новий для трудового права вид відповідальності, а саме – фінансову відповідальність роботодавця за порушення норм трудового законодавства [6]. Сказане вище дає підстави сказати, що згідно чинного КЗпП України існують три основні види юридичної відповідальності в трудовому праві України, а саме: дисциплінарна відповідальність працівника, матеріальна відповідальність сторін трудового договору, та фінансова (або штрафна) відповідальність роботодавця за порушення трудового законодавства.

Разом з тим, зміст норм статей 43 та 44 ЗУ «Про охорону праці» чітко вказує на те що, за порушення вимог у сфері охорони праці винні особи можуть бути притягнуті до адміністративної або навіть кримінальної відповідальності [7].

Отже, враховуючи сказане вище можемо дійти висновку про те, що юридична відповідальність роботодавця являє собою складне та багатогранне правове явище зі своїм поняттям, ознаками та особливостями. Юридична відповідальність знаходиться у нерозривному зв'язку з соціальною відповідальністю, яка в свою чергою теж пов'язана з суспільством. Соціальну відповідальність можна охарактеризувати як правове явище під яким слід розуміти добровільне та свідоме виконання, використання і дотримання учасниками суспільних відносин, приписів зазначених у соціальних нормах, а у випадку їхнього порушення – застосування до їх порушника заходів впливу, передбачених цими нормами. В свою чергу юридична відповідальність настає у випадку коли має місце порушення норм права. Для роботодавця юридична відповідальність настає за фактом порушення ним норм трудового законодавства. З огляду на норми чинного трудового законодавства можна виокремити наступні види юридичної відповідальності роботодавця за порушення трудового законодавства, а саме: матеріальну, фінансову (або штрафну), адміністративну та кримінальну. На окрему увагу заслуговує той факт, що притягненню роботодавця до будь-якого з вказаних видів юридичної відповідальності передують ряд процесуальних дій. Притягнення роботодавця до юридичної відповідальності можливе лише за наявності наступних умов: протиправного діяння; шкідливих наслідків протиправного діяння; причинно-наслідкового зв'язку між протиправним діянням та шкідливими наслідками, що настали; вини суб'єкта трудового правопорушення.

---

1. Словник української мови : в 11 тт. / за ред. І.К. Білодіда. К. : Наукова думка, 1970–1980. Т. 1. 1970. 805 с.

2. Юридична енциклопедія: в 6 т. /Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 1998. Т. 1: А-Г. 672 с.

3. Подорожній Є. Ю. Особливості юридичної відповідальності роботодавців. Вісник Чернівецького факультету Національного університету "Одеська юридична академія". 2017. Вип. 4. С. 169-178. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vchfo_2017_4_18 (дата звернення: 13.05.2023).

4. Кодекс законів про працю України: Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08/conv#Text> (дата звернення: 13.05.2023).
5. Господарський кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/conv#Text> (дата звернення: 14.05.2023).
6. Чанишева Г. І. Відповідальність роботодавця за трудовим законодавством. Публічне право. 2016. № 2. С. 225-232. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2016_2_32 (дата звернення: 14.05.2023).
7. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 № 2694-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12/conv#top> (дата звернення: 15.05.2023).

Андрій ГРАДЕЦЬКИЙ,

кандидат юридичних наук, доцент,
начальник кафедри бойового та
логістичного забезпечення

Київського інституту
Національної Гвардії України

Сергій КОЗИНЕЦЬ,

старший викладач кафедри бойового та
логістичного забезпечення

Київського інституту
Національної Гвардії України

ЗАХИСТ ПРАВ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ В ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТАХ

Суперечності, що виникають всередині держави та між державами, часто призводять до національних або міжнародних збройних конфліктів. Будь-який збройний конфлікт спричиняє страждання людям, призводить до сотні тисяч втрачених життів і руйнувань, до порушень міжнародних стандартів прав людини.

З метою мінімізації жахливих наслідків збройних конфліктів була розроблена концепція Міжнародного гуманітарного права (МГП) або ж закони та звичаї війни. Варто зазначити, що гуманне поводження з військовополоненими та їх захист розвивалися протягом історії людства. Незважаючи на принципові відмінності в політичній ідеології, моралі, культурі та соціально-економічних особливостях різних цивілізацій, ставлення до ув'язнених в один і той же історичний період дуже схоже, що дозволяє розглядати сучасне міжнародне право, як кодифіковану гуманістичну традицію.

Сучасними міжнародними стандартами, що визначають правила